

ПИШЕ
Раде Вукосављевић
артиљеријски мајор у пензији

СТРАДАЊА СРПСКОГ НАРОДА И ВОЈСКЕ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ ТОКОМ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

Према меморандуму Делегације Краљевине СХС поднетом на мировној конференцији у Паризу, Краљевина Србија је од 1. јула 1914. до октобра 1915. године мобилисала **707.343** људи, односно **24%** укупног становништва Краљевине (*то је тада представљало 40% укупног броја мушког становништва Краљевине Србије*). Тај проценат мобилисаних људи у Краљевини Србији био је далеко већи него у било којој другој зарађеној земљи током Првог светског рата.

Сво мобилисано људство на почетку Првог светског рата било је овако ангажовано:

- **336.063** војника Краљевине Србије било је распоређено у дивизије I и дивизије II позива народне војске,
- **52.392** војника било је распоређено у пукове III позива народне војске и
- **6.220** војника било је распоређено у батаљоне последње одбране,
- **СВЕГА: 394.675** мобилисаних војника.

Целокупно горе наведено бројно стање мобилисаног људства, пред почетак Великог рата 1914. године, било је распоређено у једанаест пешадијских дивизија (*у 5 дивизија I позива, 5 дивизија II позива и у 1 комбиновану дивизију*) као и још у једну коњичку дивизију војске Краљевине Србије.

Током рата губици војске Краљевине Србије у људству попуњавани су из мобилизацијског контингента који је представљао разлику између ангажованих војника на почетку рата (*394.675*) и укупно мобилисаних људи (*707.343*), што је износило **312.668** војника.

Војска Краљевине Србије током Првог светског рата изгубила је **369.818** војника, погинулих и умрлих од рана и болести, а то је бројчано било око половина укупно мобилисаних људи.

Број војника погинулих и умрлих од разних рана и болести по годинама:

ГОДИНА	ПОГИНУЛИ
1914.	69.022
до септембра 1915.	56.842
за време повлачења преко Албаније 1915.	150.000
1916.	7.208
1917.	2.270
1918.	7.198
Нестали за време повлачења преко Албаније, за које се у меморандуму каже “да су сигурно помрли”	77.278
УКУПНО	369.818

Према службеној процени владе Краљевине СХС укупни ратни губици Краљевине Србије током Балканских ратова и током Првог светског рата износили су **1.247.435 (један милион двеста четрдесет седам хиљада четиристо тридесет пет)** људских живота. Од тога броја само у епидемијама заразних болести страдало је око 360.000 људи, највише од пегавог тифуса, али су и епидемије колере, дизентерије, тифуса, маларије и шпанске грознице, у свом суровом облику током ослободилачких ратова од 1912. до 1918. године погодиле наш народ и нашу војску

Овом приликом желим да истакнем неколико важних чињеница везаних за организацију и устројство војске Краљевине Србије почетком XX века и посебно током ослободилачких ратова од 1912. до 1918. године. Наиме Уставом Краљевине Србије, донешеним 5. јуна 1903. године у члану 194. регулисао је следеће:

“Сваки је Србин дужан да служи у војсци. Рок војне службе, начин одслуживања, и изузећа од личне службе прописује нарочити закон. Закон такође одређује: каквих чиновна има у војсци како се ти чиновници добијају и како се губе”.

Законом о устројству војске донешеним 1901. године, са изменама и допунама из 1904. и 1905. године чланом 2. прописао је следеће:

“Сваки српски грађанин дужан је и има право да служи лично у војсци од навршених 20 па до навршених 45 година у народној војсци, и од навршених 17 до навршених 20 и од навршених 45 до навршених 50 година у последњој одбрани.

Лично су обавезни служити сви који су физички и иначе способни за службу у војсци; замене овима не може бити.

Имовна обавеза пада на оне, који нису од природе способни за личну службу, или су се намерно онеспособили.

Ко не буде способан за личну обавезу плаћа војницу у 30% (процентата) од целокупног годишњег непосредног пореза за све време обавезе у народној војсци, а намерно осакаћен и неонеспособљени плаћају два пута толико.

Војница се купи уз порез по списковима окружних команди, и новац шаље истим командама за војно министарство.

Родитељи и старатељи задруга одговорни су за плаћање војнице за неодељене задругаре.

Који у војној служби ненамерно осакате и они, којима закон о потпори војних инвалида даје право на инвалидску помоћ, ослобађају се од плаћања војнице без обзира на њихово имовно и задружно стање.”

Дакле Краљевина Србија, Уставом и Законом о устројству војске стриктно је прописала обавезу да сваки грађанин лично служи у војсци.

Имајући ово у виду, као и чињеницу да је на сличан начин и у каснијим државним творевинама и под разним режимима током целог XX века српски грађанин био обавезан да служи у војсци, ратује и гине за државне интересе, **који узгред речено и нису увек били у служби српскога народа**, још више се наглашава потреба за трајно чување успомене на српска страдања и жртве током XX века као и за детаљан попис свих српских жртава у XX веку.

Због тога Српски народ цео један век исказује потребу за сећање на своје жртве рата, посебно на жртве геноцида над српским народом током XX века, којих је било у великој мери током Првог и Другог светског рата.

Српска православна црква и њени свештеници имају узвишену обавезу да приносе молитве за душе српских жртава током ових ратова, и они то несебично чине.

Државне институције, дакле локална власт, општине, градови, покрајине и републичка администрација имају дужност прописану Законима и Правилницима да негују традиције ослободилачких ратова Србије, и да се са пијететом односе према свим српским жртвама рата.

Постојећи Закони из ове области стари су и више од 50 година, по много чему одавно су превазиђени, али су ипак давали релативно добру основу локалним самоуправама за уређење и одржавање гробаља бораца и за финансирање удружења бораца ослободилачких ратова Србије. Такође и сам Правилник о евиденцији о гробовима и гробљима бораца давао је солидну основу за евиденцију српских жртава у XX веку.

Међутим примена ових Закона и прописа у стварности никада није у потпуности заживела па зато и дан данас имамо запуштена, а понегде и уништена гробља бораца ослободилачких ратова, док са друге стране немамо ни приближно тачно и поуздано пописане све српске жртве током XX века. Наравно највећу кривицу за то носе државне институције, оне које су законом обавезане да раде тај посао.

Заправо то су све оне државне институције које су, како сам горе и навео по Уставу и Закону у свим државним творевинама током XX века на овим просторима регрутовале, позивале у војску, обучавале и за рат мобилисале грађане Србије. То су заправо оне државне институције које су водиле ратове и у те ратове под законском обавезом упућивале српске синове, па онда када су ратови били завршени, њихова жртва и њихово име брзо се заборавило.

Нажалост такав однос према српским жртвама, а посебно према српским жртвама из Првог светског рата, траје ево цео један век све до данашњих дана.